

FILOSOFIE SOUSEDÍ S KRÁSOU

In memoriam Iva Tretera (22. 5. 1933–7. 1. 2012)

V pátek 13. ledna 2012 se ve velké obřadní síni Strašnického krematoria konalo poslední rozloučení s Ivem Treterou. Zemřel po těžké nemoci v sobotu dne 7. ledna 2012.

Ivo Tretera se narodil 22. května 1933 v Praze. Po maturitě na Akademickém gymnáziu (1951) studoval historii a filosofii na FF UK. V době studií, kdy u nás filosofie byla zaměňována za ideologický surrogát, kdy universitní prostředí bylo otráveno všelijakými „zblblými stalinistickými horlivci“, nejvíce k jeho filosofickému formování přispěl „lord na stalinistické fakultě!“ profesor J. B. Kozák, jenž mu ukázal, „že nejen za Platóna, Schopenhauera, Nietzscheho sousedila filosofie s krásou, že filosofování je radostnou událostí, že živlem filosofie je humor a duchaplnost“.¹ I. Tretera ukončil studium diplomní prací *Gnoseologické otázky pedagogiky*.² V srpnu roku 1955 se stal asistentem, později odborným asistentem katedry filosofie. Nejprve přednášel pro filologické obory FF UK a na Právnické fakultě úvod do filosofie, od počátku šedesátých let obecnou systematickou filosofii, tj. ontologii a gnoseologii, od poloviny šedesátých let se soustředil především na gnoseologii. Kromě toho pro nefilosofické obory přednášel dějiny evropské filosofie. Zaměření na gnoseologii a dějiny filosofie trvalo až do definitivního zákazu výkonu povolání universitního učitele.

Na šedesátá léta, jež přinesla v politickém a ideologickém ohledu jisté uvolnění, I. Tretera vzpomínal jako na nejkrásnější léta svého života. Katedru filosofie v letech 1959–1971 vedl liberálně založený prof. Ludvík Svoboda, jenž dovedl svých diplomatických schopností, své prozíravosti a autority odborné i politické výtečně využít, aby katedru zaštitil a ochránil před útoky komunistických funkcionářů, „ideologických dohlížitelů“, byrokratů a jiných malicherných snaživců a vytvořil z ní pracoviště, kde se dalo vcelku svobodně a volně dýchat.³ I. Tretera se v této době seznámil „s nejgeniálnějšími lidmi, Janem Patočkou a Bohumilem Hrabalem“, kteří v jeho životě „přivodili převratný zlom“.⁴ „Unikátní

---

¹ I. Tretera, *Tváře Úfaru: Prof. PhDr. Ivo Tretera, CSc.*, rozhovor vedl J. Fulka, in: *Nomádva*, 11, 2011, str. 47–49. Srv. též I. Tretera, „*Nebylo tam nic dramatického*“. *Vzpomínky na profesora Jana Blahoslava Kozáka*, in: *Dějiny a současnost*, 30, 2008, str. 24–27.

² Část diplomní práce uveřejnil pod titulem *Gnoseologické otázky teorie vyučování*, in: L. Tondl (vyd.), *Otázky teorie poznání*, Praha 1957.

³ Srv. I. Tretera, *Profesor Ludvík Svoboda – filosof plného a opravdového života*, in: týž, *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, Praha 2011, str. 205–212.

⁴ I. Tretera, *Vážně byla zlatá. Rozhovor s Ivem Treterou o pražských salonech 60. let, agentuře imperialismu a stalinských tupohlavcích*, rozhovor vedl R. Maydl, in: *Dějiny a současnost*, 27, 2005, str. 25–27.

setkání s Janem Patočkou“, fenomenologické přednášky a v sedmdesátých letech i nelegální bytové semináře profesora Patočky byly výtečnou přípravou pro jeho pozdější zaměření na filosofii existence. Jak I. Tretera vzpomíná, bylo pro něho „Patočkovy dílo stále přitažlivější úměrně tomu, jak se vzdaloval své původně spíše scientistické filosofické orientaci“.⁵

Zvláštní význam mělo pro I. Tretera setkání s Bohumilem Hrabalem, s nímž ho pak pojilo dlouholeté přátelství. Ve svých *Vzpomínkách* I. Tretera setkání s Hrabalem označil jako událost axiální, jež jeho život rozdělila na dobu před Hrabalem a na dobu s Hrabalem. Hrabal ho uvedl do prostředí nanejvýš uměleckého, jež mu pomohlo zbavit se „extrémně jednostranného, vyprahlého, vyzáblého a studeného racionalismu“ a překonat „akademicky zabeđenou ‚serióznost‘“.⁶ S Hrabalem ho mimo jiné pojila záliba v surrealismu, existencialismu, Henry Millerovi, Jaroslavu Haškovi, Franzi Kafkovi a Ladislavu Klímovi.

V r. 1966 I. Tretera obhájil na FF UK disertační kandidátskou práci *Pravda a intuice*.⁷ V letech 1966–1967 studoval v Nancy (Centre Européen Universitaire) obor Études des Civilisations. Měl tak příležitost poznat přední francouzské profesory: na prvním místě jmenujme Jeana Hyppolita a Paula Ricœura, dále pak Jeana Wahla, Vladimira Jankélévitcha, Emmanuela Lévinase, Henriho Lefébvra, Jacquese Lacana, Raymonda Arona, Clauda Lévi-Strausse aj.

Hned na počátku tzv. normalizace, v r. 1970, mu bylo zakázáno přednášet. Tento zákaz byl sice po půl roce odvolán, avšak jeho přednášky o gnoseologii byly postupně omezovány a nakonec zcela zrušeny, neboť „přednášky ze systematické filosofie zařazené do povinného ideologického rámce tzv. dialektického materialismu byly považovány za jednu z výsad tzv. nomenklaturních pracovníků“.⁸ I. Tretera se v této době přednostně, badatelsky i pedagogicky zaměřil na dějiny filosofie. Pro studenty FF UK vydal několik skript věnovaných dějinám filosofie.⁹ Skripta se u studentů několika generací těšila velké oblibě.¹⁰ Vzhledem k značně zúženým publikačním možnostem začal – podobně jako jiní filosofové v té době – překládat polskou filosofickou literaturu.¹¹ Navázal spolupráci s Institutem průmyslového designu, pro

⁵ I. Tretera, *Jan Patočka – filosof Sókratova poslání a údělu*, in: týž, *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, str. 187; srv. týž, *Několik vzpomínek in margine Patočkových heideggerovských seminářů*, in: *Studia Comeniana et historica*, 24, 1994, str. 52.

⁶ I. Tretera, *První léta mého přátelství s Bohumilem Hrabalem*, in: týž, *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, str. 233–255, zvl. str. 233 n.

⁷ Část kandidátské disertace byla publikována pod titulem *Filosofická záhada intuice*, in: *Filosofický časopis*, 18, 1970, str. 376–402.

⁸ I. Tretera, *Životopis*. Tento dokument je uložen ve složce I. Tretery v Archivu UK.

⁹ I. Tretera, *Dějiny filosofie*, I, Praha 1981; II, Praha 1986.

¹⁰ I. Tretera, *Kursy filosofie*, rozhovor vedl J. Nejedlý, in: *Nové knihy*, 20. 8. 1997, str. 12.

¹¹ J. Legowicz, *Filosofie bytí*, přel. I. Tretera, Praha 1975. B. Kupis, *Počátky*

který napsal práce *Gnostické procesy v biomechanice práce s ručním nářadím, Filozofické a sociologické problémy volného času a Filozofické aspekty průmyslového designu*.

V době pokračující „normalizace“ byl I. Tretera „na podkladě řady vnitrofa- kulturních denunciací a jakýchsi nikdy blíže neobjasněných „vnějších tlaků“ zařa- zen na seznam těch, kteří mají jako oběť „kádrové přestavby“ z fakulty odejít“.¹² Po dobu několika let na něho byl vyvíjen nátlak, který měl jeho odchod uspíšit. Byly mu zakazovány cesty do zahraničí,¹³ znemožňováno publikovat atd.¹⁴ Na počátku osmdesátých let byla katedra marxisticko-leninské filosofie¹⁵ zařaze- na mezi tzv. nomenklaturní pracoviště, což znamenalo, že vyučovat tu mohli pouze členové KSČ. Pro ty, kteří tuto podmínku nesplňovali, a tudíž nesměli vyučovat, byl při katedře filosofie zřízen zvláštní kabinet. V případě I. Tretery, jenž, jak bylo konstatováno v tzv. komplexním hodnocení, „nesplňoval kádrové předpoklady“, však byla učiněna výjimka: na rozdíl od jiných pracovníků katedry do kabinetu převeden být neměl, nýbrž bylo rozhodnuto o jeho defi- nitivním odchodu z fakulty. Děkan FF UK Václav Ráb ho nutil k přechodu na katedru metodologie přírodních věd na přírodovědecké fakultě UK.¹⁶ I. Tretera se proti tomu odvolal, neboť by byl převeden na pracoviště, kde by se měl za- bývat metodologií přírodních věd, v níž se cítil být diletantem, které by vzhle- dem k jeho astmatu pro něj bylo zdravotně nevhodné a především: které mělo být v dohledné době zrušeno.¹⁷ Záležitost byla předána rektoru Zdeňku Češ- kovi, jenž se s I. Treterou nakonec dohodl na přeložení do Archivu UK. Zde

---

racionalismu, přel. I. Tretera, Praha 1977. J. Rudnianski, *Homo cogitans*, přel. I. Tre- tera – tato kniha byla sice přijata do tisku, avšak po zásahu představitele Vysoké školy politické ÚV KSČ M. Maršika nevyšla; srv. I. Tretera, *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, str. 347.

¹² I. Tretera, *Životopis*.

¹³ Mimo jiné mu nebyla povolena účast na mezinárodní konferenci konané ve Vilniusu (tehdy SSSR!) k výročí založení vilniuské university, přestože jeho před- náška o intuici již byla ohlášena v tištěném konferenčním programu.

¹⁴ Zásahem předsedkyně fakultní ediční komise Růženy Mužikové, jež byla tehdy i předsedkyní CZV KSČ, mu bylo znemožněno publikovat práci o českém herbartismu, „ačkoli šlo o práci, jež byla předtím řádně obhájena v rámci státního plánu“. Srv. I. Tretera, *Životopis*.

¹⁵ Název katedry se v minulém režimu měnil v závislosti na politických po- měrech. V relativně liberálnější atmosféře šedesátých let to byla katedra filosofie, katedra bez ideologicky omezujícího přívlastku.

¹⁶ Srv. dopis V. Rába Z. Češkovi (rektoru UK) z 25. 6. 1982. Dopis je uložen ve složce I. Tretery v Archivu UK.

¹⁷ „Budova je vytápěna lokálním plynovým topením a již po půlhodinovém pobytu jsem tu dostal těžký astmatický záchvat. Shodou okolností Mikrobiologický ústav ČSAV tu má ve společné předsíni s místností, kde bych měl každodenně mnoho hodin pobývat, část laboratoře, v níž ve zkumavkách chová roztoče, který je hlavním alergenem vyvolávajícím ve mně bronschospasma. Přechod do takového prostředí by u mě fakticky znamenal po krátké době odchod do invalidního důchodu,“ sděloval

I. Tretera působil jako vědecký pracovník od 1. 12. 1983 do 29. 8. 1990. Pokud si někdo z tehdejších stranických funkcionářů dělal naděje, že I. Tretera bude takto potrestán pobytem v prostředí prašném, pro astmatika vražedném, byly to naděje marné. V Archivu UK tehdy pracovali výteční lidé a I. Treterovi tu bylo umožněno, aby se plně věnoval vědecké práci.¹⁸ V této době napsal rozsáhlou monografií *J. F. Herbart a jeho stoupenci na pražské univerzitě*¹⁹ a řadu studií o české a německé universitní filosofii, např. o E. Machovi, T. G. Masarykovi, J. B. Kozákovi aj.²⁰

Po listopadu 1989 byl I. Tretera politicky rehabilitován a mohl se vrátit na fakultu.²¹ 15. 6. 1990 se stal docentem a 1. 5. 1995 byl jmenován profesorem pro obor dějiny filosofie. Přednášky I. Tretery o dějinách filosofie a o moderní francouzské filosofii se těšily veliké oblibě, svědčí o tom mimo jiné obrovský počet posluchačů, přihlášených do jeho kurzů.

Jeho nejvýznamnější publikací bylo v této době přepracované a rozšířené vydání někdejších skript o dějinách filosofie. Kniha *Nástin dějin evropského myšlení. Od Thaléta k Rousseauovi* se stala filosofickým bestsellerem, a v letech 1996–2006 byla vydána dokonce šestkrát.²² I. Tretera k ní pro studenty andragogiky napsal ještě metodický doplněk *Dějiny filosofie*.²³

Po návratu na FF UK I. Tretera publikoval i řadu statí věnovaných české filosofii: o Komenském, G. H. Schauerovi, J. Durdíkovi, T. G. Masarykovi, J. Patočkovvi aj.²⁴ Z angličtiny přeložil dílo německého evangelického theologa Rudolfa

I. Tretera v dopisu z 16. 8. 1983 Z. Češkovi. Dopis je uložen ve složce I. Tretery v Archivu UK.

¹⁸ Srv. I. Tretera, *Jak jsem byl vyhozen z fakulty do archivu*, in: týž, *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, str. 390–400.

¹⁹ I. Tretera, *J. F. Herbart a jeho stoupenci na pražské univerzitě*, Praha 1989.

²⁰ I. Tretera, *E. Mach na pražské univerzitě. E. Mach at the University of Prague*, Praha 1988; týž, *Casus Štěpán Doubrava. K neznámým dopisům Ernsta Macha Augustu Seydlerovi z roku 1882*, in: *AUC – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* (dále jen *HUCP*), 25, 1985, fasc. 1, str. 59–94; týž, *T. G. Masaryk jako univerzitní pedagog*, in: *T. G. M. učitelům a studentům. Studia paedagogica*, 4, Praha 1990, str. 10–24; týž, *Kozákova kritika tzv. sentimentálního pacifismu*, in: *Zprávy Archivu Univerzity Karlovy*, 8, 1989, str. 84–90; týž, *Výnikající osobnost J. B. Kozáka*, in: *Svobodné slovo*, 4. 8. 1989, str. 3.

²¹ Ve složce I. Tretery v Archivu UK je uloženo *Osvědčení* z 10. 2. 1997 podepsané děkanem doc. PhDr. Františkem Vrhelem, CSc., jímž „Filosofická fakulta Univerzity Karlovy potvrzuje, že p. Prof. PhDr. Ivo Tretera, CSc... byl dne 30. 11. 1983 v důsledku politické persekuce propuštěn ze zaměstnání na této škole. Rehabilitační komise filosofické fakulty posoudila toto ukončení pracovního poměru jako protiprávní akt...“

²² I. Tretera, *Nástin dějin evropského myšlení. Od Thaléta k Rousseauovi*, Praha 1996, 1997, 1999, 2000, 2002, 2006.

²³ I. Tretera, *Dějiny filosofie*, Praha 2003.

²⁴ I. Tretera, *Bylo Komenského pojetí světa předosvícenské?*, in: O. Nytrová – M. Hlasičková – V. Strachota (vyd.), *Dialog na cestě*, 2, Praha 2006, str. 81–83; týž,

Bultmanna *Ježíš Kristus a mytologie*.²⁵ V posledním roce života vydal *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*, v nichž způsobem sobě vlastním, to jest s vtípem a v lehkém tónu, vypráví o svých setkáních s význačnými osobnostmi z akademického prostředí, s politiky, se spisovateli, básníky, výtvarníky, herci, hudebníky. Jeho memoáry poskytují unikátní příležitost dozvědět se mnoho zajímavého o českých dějinách od německé okupace po období bezprostředně po převratu v roce 1989, o politickém, vědeckém a kulturním klimatu této doby. Zvláštní pozornost tu je věnována českým filosofům: L. Klímovi, J. B. Kozákovi, J. Popelové, L. Tondlovi, K. Kosíkovi, M. Machovcovi, J. Patočkovi, I. Svitákovi, s nimiž se – samozřejmě s výjimkou prvně jmenovaného L. Klímy – I. Tretera osobně znal. I. Tretera tu jako první detailně a zasvěceně líčí průběh ideologicky motivovaných „veřejných poprav“ L. Tondla, K. Kosíka a I. Svitáka, které pro tyto filosofy měly závažné následky.

Ivo Tretera byl výtečným vypravěčem, měl velký smysl pro humor, nadřádku a ironii. Měl i odvahu „lehkovážně riskovat, vyjít ze své ulity“,²⁶ vyslovit za katedrou, v hospodě, v rozhovoru pro časopisy a noviny, napsat ve stati či v knize i to, co se takzvaně říkat nebo psát nesluší. Nesnášel přetvářku, konformismus, podřizování se oficialitě, pravidlům, stereotypům, konvencím, upachtěnou honbu za kariérou, stupidnost masového konzumentství, aroganci mocných.

S tím souvisí i jeho pojetí filosofie. I. Tretera filosofii chápal jako výsostně svobodně, nezávisle a kritické myšlení, které se nezastavuje před žádným tabu a také si nedá ničím imponovat. „Filosof hodný svého jména je *ex definitione* člověkem nonkonformním a nezávislým“, pravil v jednom rozhovoru.²⁷ „Filosofovi, jenž je hoden toho jména, je cizí jakékoli vyznavačství, neboť je osobou myšlenkově autonomní... Pokládám i samotnou příslušnost k nějaké škole či nějakému směru nebo -ismu za něco, co se přičí zásadní nezávislosti kritického myšlení.“²⁸ Proto také doporučoval, aby universitní výuka filosofie byla zaměřena co nejvíce encyklopedicky, a za nevhodnější uvedení do filosofie považoval studium dějin filosofie, při němž se studenti seznámí „s co

---

Schauerův vztah k Hegelovi, in: *Hegel v Čechách, na Moravě a v Americe. Sborník k životnímu jubileu M. Sobotky, profesora Karlovy univerzity. Dobré slovo od přátel*, Praha 1993, str. 22–23; týž, *Filosofické aspekty Schauerova díla*, in: M. Skřivánek (vyd.), *Hubert Gordon Schauer. Osobnost, dílo, doba*, Litomyšl 1994; týž, *Ke sporné povaze metafyziky Josefa Durdíka*, in: *Filosofický časopis*, 47, 1999, str. 31–47; týž, *Masaryk a univerzita*, in: J. Gebhart – J. Kuklík – J. Tomeš (vyd.), *Masarykův sborník*, 4, 2006–2008, Praha 2009, str. 283–332; P. Bendlová – I. Tretera, *Návrh na jmenování T. G. Masaryka řádným univerzitním profesorem*, tamt., str. 416–430.

²⁵ R. Bultmann, *Ježíš Kristus a mytologie*, přel. I. Tretera, Praha 1995.

²⁶ I. Tretera, *Všichni filosofové jsou poněkud vyšinití*, rozhovor vedl R. Sarvaš, in: *Koktejl. Geografický magazín*, 13, 2004, str. 18.

²⁷ I. Tretera, *Kursy filosofie*, str. 12.

²⁸ I. Tretera, *Vstříc svým okovům aneb člověk je jen tím, čím se udělá*, rozhovor vedl O. Horák, in: *Tvar*, 14, 26. 6. 2003, str. 15.

nejširší škálou filozofických názorů, aby si každý mohl informovaně a svobodně vybrat, co jeho individualitě nejvíce odpovídá.²⁹ Tento přístup je patrný i v jeho textech o dějinách filosofie, v nichž, jak to explicitně vyjádřil, nechtěl čtenáře indoktrinovat vlastním názorem, nýbrž chtěl ho seznámit s pluralitou rozmanitých filozofických názorů, aby pak čtenář sám svobodně uvážil, co je a co není blízké jeho neopakovatelné individualitě.³⁰

Kritickou funkci filosofie I. Tretera uváděl do souvislosti s humorem: „Moudrost jaksi humor zahrnuje, humor v despotických totalitních společnostech působí rozkladně, ba přímo eruptivně. Svévlní a arogantní vládcí všech dob se nejvíce obávali smíchu a spolu s nimi i všichni ostatní nadutci a hlupáci.“³¹ K jeho filozofickým oblíbencům náleželi na prvním místě kynikové, útočící smíchem na nabubřelou, strnulou a neživotnou vážnost.³²

I. Tretera byl – jak známo – člověk společensky založený a rád navštěvoval plzeňské pivnice. Jeho filosofování mělo vedle dimenze akademické i dimenzi bohémskou.³³ Neměl rád suchopárnou, nudnou, od života odtazitou filosofii. Hlásil se k Fichtovu výroku „Každý má takovou filosofii, jakým je sám člověkem.“ „Filosofii pěstují živí lidé, a nevezmeme-li na vědomí tento triviální fakt, nepochopíme z ní vůbec nic,“³⁴ upozorňoval v jednom rozhovoru. A dodal k tomu: „Bez toho by filosofie neměla koule, mohu-li použít této poněkud neslušné metafory používané umělci výtvarnými i hudebními.“³⁵ Ve svých textech o dějinách evropské a české filosofie věnoval velkou pozornost biografii jednotlivých myslitelů, s porozuměním pro nejružnější výstřednosti, jichž se filozofové všech dob dopouštěli, pro „diogenovské bláznění bez současné rezignace na rozumnost“. „Téměř všichni filozofové... byli nebo jsou do té či oné míry osobami poněkud vyšinutými, chcete-li, často i psychopatickými... Drobné psychopatické zvláštnůstky dobrému filozofování nejsou na překážku... Ti takzvaně ‚normální‘ nikdy nic nového nevymysleli,“ pravil v rozhovoru *Všichni filozofové jsou poněkud vyšinutí*.³⁶ I. Tretera se v textech pojednávajících o dějinách filosofie snažil proniknout i k tomu, co prostřednictvím minulosti promlouvá k naší dnešní přítomnosti. Leckdy byl jeho způsob vyjadřování jinotajný a je tu zapotřebí „číst mezi řádky“.

Filosofie byla pro Iva Tretera „radikálním průnikem k bytostnému určení všeho jsoucího, přechodem od ‚mítí‘ k ‚býti‘“.³⁷ I. Tretera se hlásil k sókratovské

²⁹ I. Tretera, *Jsem opět v opozici*, rozhovor vedla D. Sedlická, in: *Příloha Literárních novin*, 28, 2011, str. 3.

³⁰ Tamt., str. 14.

³¹ I. Tretera, *Všichni filozofové jsou poněkud vyšinutí*, str. 18.

³² Srv. tamt., str. 19.

³³ Srv. I. Tretera, *O francouzské filosofii, pravdě a panu Hrabalovi*, in: *Slovo na neděli*, 22. 10. 1994, str. 3.

³⁴ I. Tretera, *Kursy filosofie*.

³⁵ Tamt.

³⁶ I. Tretera, *Všichni filozofové jsou poněkud vyšinutí*, str. 18.

³⁷ Srv. I. Tretera, *Kursy filosofie*.

„péči o duši“, v níž spatřoval jeden „z opěrných sloupů naší středomořské kultury“. Rád citoval Sókratův výrok, který tento řecký filosof pronesl při pohledu na zboží vystavené k prodeji na athénském tržišti: „Kolik je věcí, které já nepotřebuji.“³⁸ Trápilo ho, že v současné době „u nás lidé spěchají vstříc jařmu nové nesvobody“, že masově podléhají ideologii konzumní společnosti a nechávají se řídit zvnějšku stupidní reklamou, že rezignují ze svého „býti“ ve prospěch „míti“.³⁹ Upozorňoval na to, že „aktuální naléhavost Sókratova vystoupení u nás stále vzrůstá úměrně s tím, jak stále méně dbáme Masarykova varování ze samého počátku jeho prezidentování, abychom nepodlehli americkému kultu zlatého telete, v němž odumírá duchovno“.⁴⁰ „Řekl-li kdysi Vančura, že naše kultura potřebuje deset tisíc Donů Quijotů, můžeme dnes podobně říci, že naše doba potřebuje deset tisíc Sókratů,“ řekl v rozhovoru v r. 1997.⁴¹

Odchod Iva Tretery, s nímž mne pojilo třicet let trvající přátelství, je pro mne velkou osobní ztrátou. Je to ztráta i pro naše akademické prostředí, do něhož pan profesor svým šarmem, vtípem a nadhledem vnášel jakýsi lidštější rozměr. Je velká škoda, že mu nebylo dopřáno, aby ke svým vzpomínkám napsal dodatek, v němž by rozšířil vzpomínky na Bohumila Hrabala a Karla Maryska a v němž by se vyjádřil i k uplynulému dvacetiletí. Velice mne mrzí, že mu nebylo dopřáno napsat pokračování *Nástinu dějin evropské filosofie*, v němž by svým osobitým, odlehčeným a čtivým stylem pojednal i o filosofech 19. a 20. století.

Věra Schifferová

---

³⁸ Srv. např. I. Tretera, *Kolik je věcí, která já nepotřebuji*, rozhovor vedla D. Sedlická, in: *Literární noviny*, 21, 23. 12. 2010, str. 20–21.

³⁹ Srv. I. Tretera, *Vstříc svým okovům aneb člověk je jen tím, čím se udělá*, str. 14 n.

⁴⁰ Tamt., str. 15.

⁴¹ I. Tretera, *Kursy filosofie*.